

UCHWAŁA

Dnia 11 września 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jacek Gudowski (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Anna Kozłowska

SSA Barbara Trębska

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z powództwa Spółdzielczej Kasy Oszczędnościowo-Kredytowej
[...] przeciwko T. K.

o zapłatę,

po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym

w dniu 11 września 2014 r.

zagadnienia prawnego

przedstawionego przez Sąd Okręgowy w S.

postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2014 r.,

"Czy jest możliwym uwzględnienie powództwa, którym powód domaga się zasądzenia na jego rzecz odsetek w wysokości czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, w tym za okres po dniu wydania wyroku?"

podjął uchwałę:

Dopuszczalne jest orzeczenie o odsetkach za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas opóźnienia po wydaniu wyroku zasądzającego to świadczenie, także wtedy, gdy wysokość odsetek została określona na podstawie stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego.

UZASADNIENIE

W dniu 8 grudnia 2011 r. strona powodowa - Spółdzielcza Kasa Oszczędnościowo-Kredytowa [...] - zawarła z pozwanym T. K., swym wieloletnim klientem i kontrahentem, umowę, na podstawie której udzieliła mu pożyczki w kwocie 40 000 zł. Pożyczka miała być zwrócona w ratach, z tym że w razie opóźnienia pozwany obowiązany był uiścić odsetki w wysokości ustalonej - według zmiennej stopy - przez zarząd strony powodowej. Od dnia 20 lutego 2006 r. odsetki te ustalane są na podstawie oprocentowania kredytu lombardowego ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski; w dniu wniesienia pozwu wynosiły one czterokrotność stopy tego kredytu w stosunku rocznym.

Pozwany nie uiszcział w terminie należnych rat, w związku z czym strona powodowa wypowiedziała umowę, co z dniem 26 września 2011 r. spowodowało wymagalność roszczenia z tytułu pożyczki obejmującego niespłacone raty oraz odsetki kapitałowe i za opóźnienie w łącznej kwocie 32 131,47 zł.

Sąd Rejonowy w L. nakazem zapłaty z dnia 20 stycznia 2012 r. zasądził od pozwanego wymienioną kwotę, a następnie - po wniesieniu sprzeciwu - Sąd Rejonowy w Ś. wyrokiem z dnia 28 września 2012 r. uwzględnił powództwo do kwoty 31 869,48 zł z odsetkami umownymi w wysokości 24% od dnia 8 grudnia 2011 r. do dnia 9 maja 2012 r. oraz w wysokości 25% od dnia 10 maja 2012 r. do dnia 28 września 2012 r., tj. do dnia wyrokowania, a w pozostałym zakresie - w szczególności w zakresie odsetek od dnia wydania wyroku do dnia zapłaty - powództwo oddalił. Stwierdził, że w chwili orzekania nie jest możliwe ustalenie wysokości należnych odsetek, gdyż zależy ona od rozmiaru opóźnienia oraz od oprocentowania, które - zgodnie z umową - jest zmienne.

Rozpoznając apelacje obu stron, Sąd Okręgowy powziął poważne wątpliwości, które wysłowił w zagadnieniu prawnym przedstawionym Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia na podstawie art. 390 § 1 k.p.c. Zagadnienie to sprowadza się do oceny dopuszczalności zasądzania odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia w sytuacji, w której strony w drodze czynności prawnej określiły zmienną stopę oprocentowania, zależną od wysokości stopy kredytu

lombardowego wyznaczającej cenę, po której Narodowy Bank Polski udziela bankom komercyjnym pożyczek pod zastaw papierów wartościowych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z utrwaloną i niekwestionowaną praktyką sądową, opartą na art. 190 k.p.c., ale uwzględniającą także argumenty funkcjonalne i pragmatyczne, dopuszczalne jest zasądzenie na rzecz powoda odsetek za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas opóźnienia powstałego po wydaniu wyroku uwzględniającego roszczenie o to świadczenie - do dnia spełnienia świadczenia. Praktyka ta dotyczy odsetek, których stopa jest stała, a więc przede wszystkim odsetek ustawowych, a także - w zasadzie - odsetek umownych o stałej stopie, choćby ich łączna wartość była niemożliwa do określenia w chwili wyrokowania. Dzięki tej praktyce wierzyciel nie musi oczekiwać na powstanie i wymagalność roszczenia o odsetki, a tym samym unika wytaczania nowych spraw tylko o te roszczenia, ewentualnie sukcesywnego rozszerzania powództwa w sprawie będącej w toku.

Wszystkie te względy, jurydyczne i praktyczne, przemawiają za dopuszczalnością orzekania o odsetkach należnych za okres między wydaniem wyroku a spełnieniem świadczenia także wtedy, gdy mają one stopę zmienną, z zastrzeżeniem jednak, że zmiana stopy została uzależniona od czynników obiektywnych, co eliminuje jakąkolwiek swobodę interpretacyjną oraz umożliwia wyliczenie (ustalenie) stopy odsetek w drodze prostych działań arytmetycznych. Strony niniejszego sporu „zaindeksowały” umówione odsetki do stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego, a więc do parametru o charakterze przedmiotowym, określającego cenę, po której bank centralny udziela bankom komercyjnym pożyczek pod zastaw papierów wartościowych. Parametr ten stanowi także kryterium określające wysokość odsetek maksymalnych (art. 359 § 2¹ k.c.); jest czynnikiem niezależnym od woli stron umowy i maksymalnie zobiektywizowanym. Ustala go umocowany konstytucyjnie centralny bank państwa (art. 227 Konstytucji RP), działający przez swój organ ustawowy, według określonej procedury, stosownie do aktualnej sytuacji ekonomicznej i stabilności systemu finansowego (art. 6, 12 i nast. ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o Narodowym

Banku Polskim, jedn. tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 908 ze zm. oraz uchwała Rady Polityki Pieniężnej z dnia 15 lutego 2011 r. w sprawie regulaminu Rady Polityki Pieniężnej, M.P. Nr 16. poz. 180 ze zm.). Stopa lombardowa, obok innych stóp procentowych, jest ogłaszana publicznie, w Dzienniku Urzędowym Narodowego Banku Polskiego oraz na stronie internetowej (www.nbp.pl), a w związku z tym jest powszechnie znana.

W tej sytuacji nie ma żadnych przeszkód do uznania, że dopuszczalne jest orzeczenie o odsetkach za opóźnienie w spełnieniu świadczenia pieniężnego za czas opóźnienia powstałego po wydaniu wyroku zasądającego to świadczenie, także wtedy, gdy wysokość odsetek została określona na podstawie stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego. Temu wnioskowi nie stoi na przeszkodzie uchwała Sądu Najwyższego z dnia 12 lutego 2009 r., III CZP 145/08 („Biuletyn SN” 2009, nr 2, s. 8), orzeczony bowiem w tej uchwale zakaz posługiwania się przy określaniu stopy odsetek za opóźnienie formułą „czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego” dotyczy wyłącznie bankowego tytułu wykonawczego i ma źródło w art. 96 ust. 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 2012 r., poz. 1376 ze zm.) (por. także postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 20 listopada 2009 r., III CZP 90/09, nie publ.).

Oczywiście, dopuszczenie zasądzenia odsetek za opóźnienie, gdy ich wysokość została określona na podstawie stopy kredytu lombardowego, nie oznacza zdecentralizowania decyzji orzeczniczej i przeniesienia jej ciężaru także na komornika egzekwującego należności z tytułu tak określonych odsetek. Nie podejmuje on w tym zakresie jakiegokolwiek decyzji jurysdykcyjnej, lecz - posługując się najczęściej programami komputerowymi (tzw. kalkulatorami odsetek) lub specjalnymi tabelami wykorzystującymi ustalone algorytmy - dokonuje prostych operacji matematycznych mających na celu wyliczenie wartości odsetek według parametrów wskazanych ściśle przez sąd w sentencji wyroku. Jego czynności pozostają zresztą pod kontrolą sądu i stron.

Z tych przyczyn Sąd Najwyższy podjął uchwałę, jak na wstępie, zastrzegając jednak, że jej uwzględnienie przez Sąd Okręgowy w dalszym toku postępowania

zależy od ustalenia, czy wobec wypowiedzenia umowy pożyczki i ustania umownego stosunku prawnego łączącego strony, stronie powodowej należą się odsetki w umówionej przez strony wysokości. Wykładnia treści umowy oraz ocena skutków jej rozwiązania należy do sądu *meriti*, sąd ten zatem samodzielnie oceni skutki dokonanego przez pożyczkodawcę wypowiedzenia i jego wpływ na zasadność dochodzenia odsetek w wysokości umownej za okres po rozwiązaniu umowy.